

Tudaga-ã

Tûgi yagabi gubuddii-ĩ

û
ş
nj
s
ş
g
î
î
q
ũ
ç
ç
ç
ç

Yibedi-ĩ : Hamid Adum mi

Zabtu ladi-ĩ: Ahuma Kôkiĩ mi

1

Yaabi anna saharaa-ã

Kullaha

Tudaga-ã: Tûgi yagabi gubuddii-ĩ

Yaabi anna saharaa-ã

Tudaga-ã: Tûgi yagabi gubuddii-ĩ

Tûgi a tûgi gubuddii-ĩ zûzuro tûge yaabi anna saharaa-ã nduhi kubagaa-ã yê adagaa-ã yê yodurda-ã turo.

Yaabi anna saharaa-ã hoa Tudaga-ã duna ndenna-ã gunna du gubuddii-ĩ muro, a du gubudi ñila murdom soũ turo kora gunna hurkusa Tudaga-ã yogusdo. Hunu yingal du Tudaga-ã beni karaga agasu Lîbiaa-ã du kara togusî ċî.

الطبعة الأولى 2023
جميع الحقوق محفوظة لدى
جمعية أبناء الصحراء الثقافية الاجتماعية

ISBN: 978-9959-9731-0-8

رقم الإيداع :

2022/824

جمعية أبناء الصحراء الثقافية الاجتماعية

Tel: 00218928594828

www.facebook.com/yaabi.anna.saharaa

Murzuq - Libya

-
- Čer tûgii-ĩ: Tudaga-ã: tûgi yagabi gubuddii-ĩ
 - Yibedi-ĩ: Hamid Adum mi.
 - Zabtu ladi-ĩ: Ahuma Kôkiĩ mi.
 - Ndoduri-ĩ: Yaabi anna saharaa-ã nduhi kubagaa-ã yê adagaa-ã yê.

Ndodurko gubuddii-ĩ Murzug 2023

©Yaabi anna saharaa-ã nduhi kubagaa-ã yê adagaa-ã yê.

Arba Tudagaa-ã

A a ã ã B b Ć Ć D d

E e Ê ê G g H h I i

Î î Ĩ ĩ K k L l M m

N n NJ nj Ñ ñ Ŋ ŋ O o

Ô ô P p R r S s Š š

T t U u Ū ū W w

Y y Z z

1 2 3 4 5 6 7 8 9 0

A

a

Allaiĩ čêni kalli, hočinã gunna yerči
 kayuã hunã êske-ã čumahu ni, karaga-ã
 tedi. Kara hunã budi čidaã, du toroza
 yida. Wôku kara-ã togusoo mura
 gunna četu karayindi, wôku abi-ĩ
 togusoo ni četu abi-yodurki.

Mura gunna zogo lôko wêtige hundã
 čoopoo hurkusu bui numo hundã laũ yê
 anna hundã laũ yê yogusidiã du čûo.

Ai

Arba

Allahuza ai yida

Anasa adizi yida

Allahuza karaha čoŋ

Anasa yaba čoŋ

Allahuza aski čuduru

Anasa ači čuduru

Karanu!

Abba → Ab/ba

Aski → As/ki

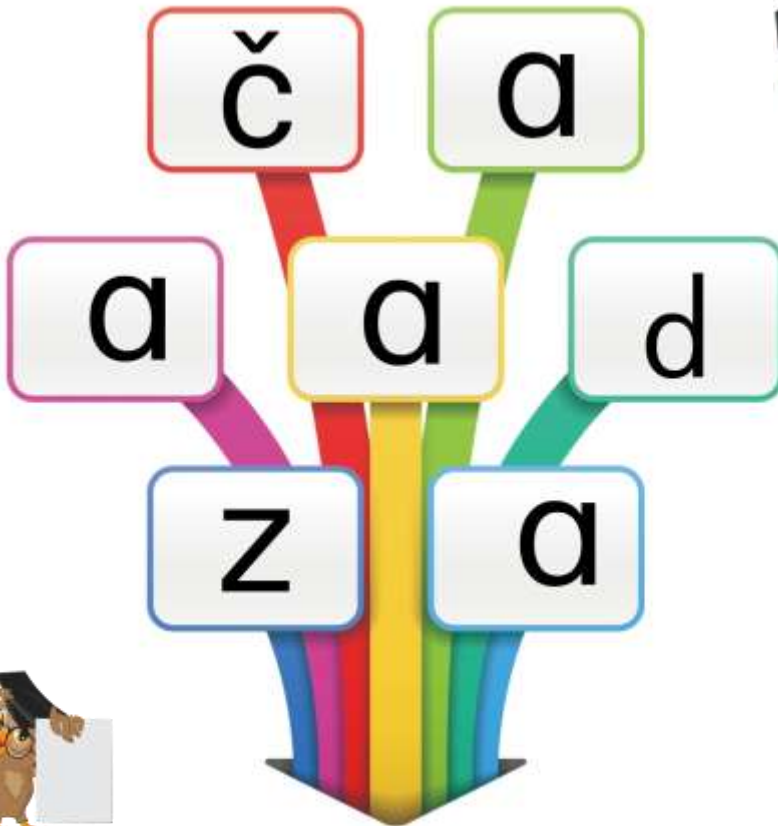
Adibi → A/di/bi

Karmi → Kar/mi

Karaha → Ka/ra/ha

Tudaga → Tu/da/ga

1- Arba ada du arbi a baranu nani! su wasal yinak!

2- Hota-ã ada wô čîkã du, mura du čer hunã du sodur a yidiĩ hi su wasal yinak!

3- Mêde ada du hoto naani čer hunã baranu nani! su wasal yinak!

*Dobiĩ
*Barbi
*karaha

*Bôtu
*Aski
*Tûnni

Annur: Adamma yôo, kayumma nurã êske-ã ngaã yûduru? kôï durummo čï ni? čï.

Adamma: nga karaha-ã du lanu! ôngohi kayuã guru du čûkã na čï.

Annur: yoo gali nû muro du laniri čï.

Annur: uũ, ada lu haŋaar, hôrsondi Adamma čï.

Kayuã

Kara-ã

Ôluã sûgu-ã ted

Ôluã tasu-ã čoŋ

Ôluã kara-ã čuduru

Ôluã saraã yida

Ôluã karaga-ã ted

Ôluã kayuã čumas

B

b

Ôngohi Billaiĩ sũgu-ã du boyo baradê ted.

Tedî čïidi tiri-ĩ hi binni hunã Bîti četu hoktuo, Bîti sũgu-ã du bôtu kasugu barayiniã du čî, taa četu sũgu-ã lau dahu čendu tûri, Billaiĩ ni boyo hunã čeb čoŋ, Bîti ni bôtu tûri čebu čoŋ.

Bûni

Bôtu

Billaiĩ boyo čoŋ

Bîti bôtu čoŋ

Billaiĩ bôtu barayini

Bîti barbi barayini

Billaiĩ bûni čuduru

Bîti bôbur čuduru

Karanu!

Bûni → Bû/nî

Bôtu → Bô/tû

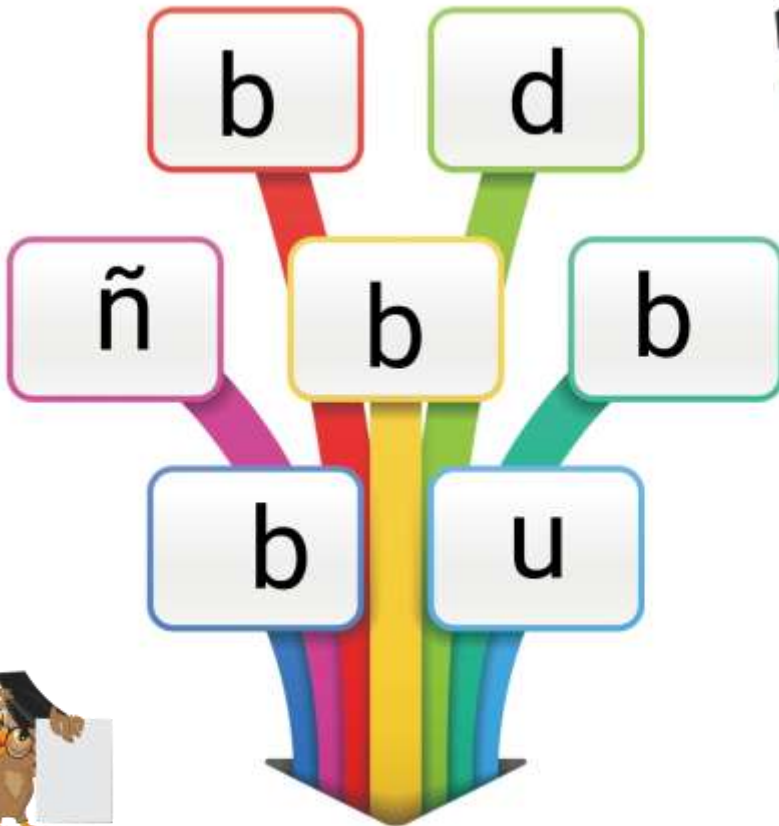
Adibi → A/di/bi

Abba → Ab/ba

Barrani → Bar/ra/ni

Barbi → Bar/bi

1- Arba ada du arbi b baranu nani! su wasal yinak!

2- Hota-ã ada wô čîkã du, mura du čer hunã du sodur b yidiĩ hi su wasal yinak!

3- Mêde ada du hoto naani čer hunã baranu nani! su wasal yinak!

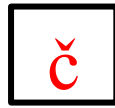

*Tasu
*Barrani
* Aski

*Tûnni
*Borko
*Bôtu

Čênikore: Čêke yôo, abba sûgu-ã du
čomur kûrtu! či.

Čêke: čomur ndû tûrtu barayini? či.

Čênikore: čomur yesku ni tûri ni sama
hunã čîličilimnjinie, tersidirîe yîngal du
barayini či.

Čêke ted čomur zaga wasal barayindã
ŋadu yûgurtu, taa abba-ã čênikore he su
čer ye! či

Čênikore: čer Čomuriĩ yeri či.

Čudo

Čôhuri

Čagam čomur yida

Čai čudo yida

Čagam čabu-ã ted

Čai Čad ted

Čagam čôhuri čuduru

Čai čuwal čuduru

Karanu!

Čôhuri → Čô/hû/rî

Čudo → Ču/do

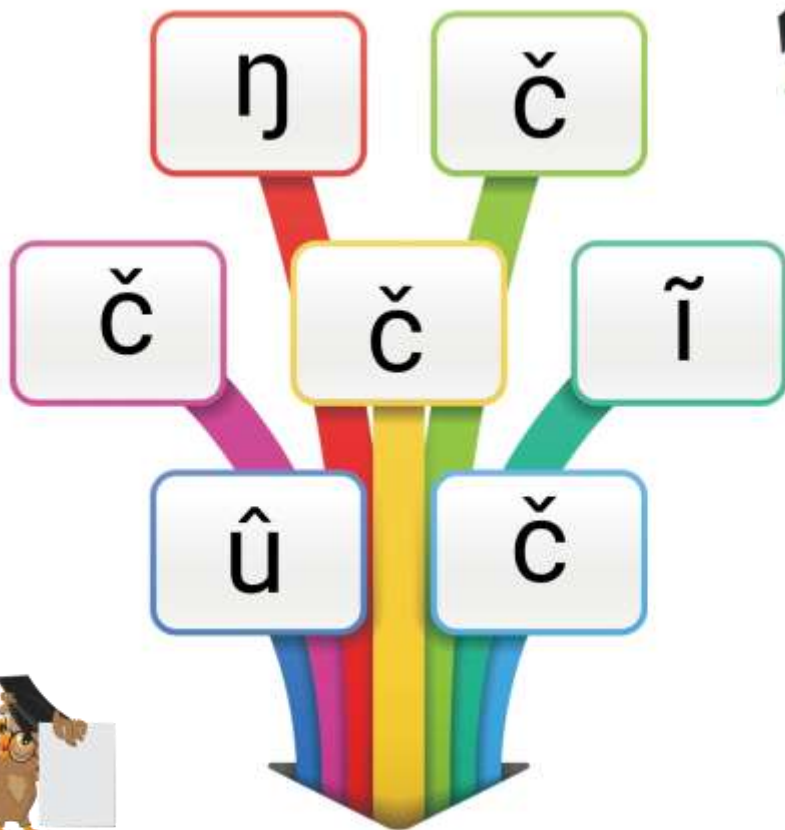
Açi → A/çi

Korčo → Kor/čo

Čomur → Čo/mur

Čabu → Ča/bu

1- Arba ada du arbi č baranu nani! su wasal yinak!

2- Hota-ã ada wô čîkã du, mura du čer
hunã du sodur č yidiĩ hi su wasal yinak!

3- Mêde ada du hoto naani čer hunã baranu
nani! su wasal yinak!

*Tasu
*Bôtu
*Čoto

*Turki
*Čomur
*Adibi

Dûski turo Dakiĩ sara yagabii-ĩ sarčinĩ
 ċiidi, direnu bui turo ċuduru, taa tûrizi
 di Daadi hi korro ċe lûyi, yĩri direnu a
 boŋu! ċi

Taa Daadi anna ôroze hiliyindia-ã ha
 lûyi ni, direnu-ã tuyindu ċôŋgu tûrru.

Direnu

Duŋgu

Darkala dêbi yida

Dakide dîhille yida

Darkala dirgi ċoŋ

Dakide dîĩ ċoŋ

Darkala direnu ċuduru

Dakide dunu ċuduru

Karanu!

Dûguli → Dû/gû/lî

Dubana → Du/ba/na

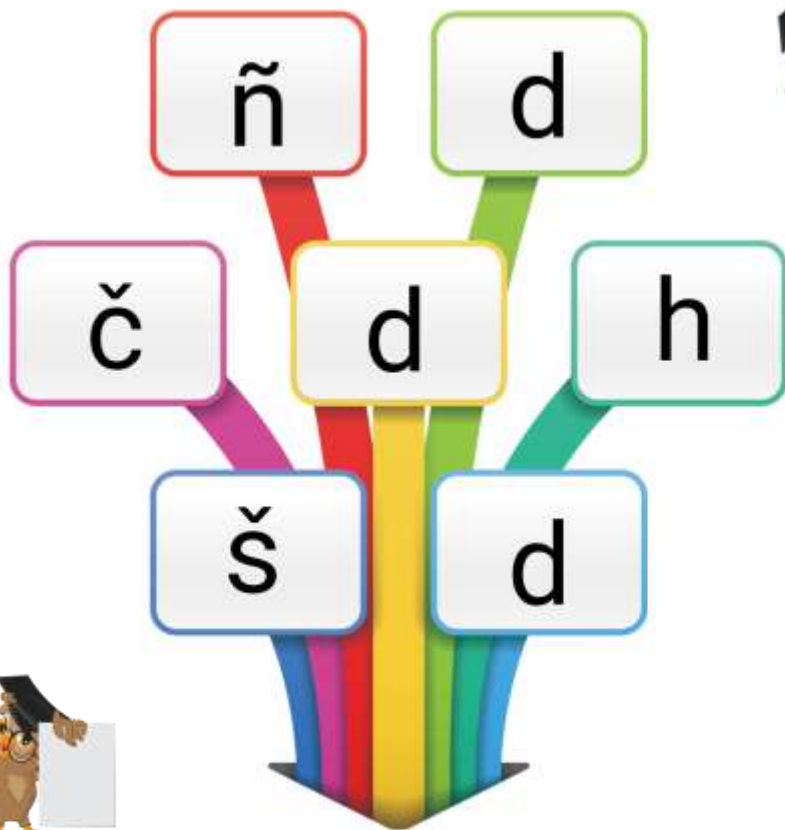
Adiba → A/di/ba

Duŋgu → Duŋ/gu

Herde → Her/de

Dunu → Du/nu

1- Arba ada du arbi d baranu nani! su wasal yinak!

2- Hota-ã ada wô číkã du, mura du čer hunã du sodur d yidiĩ hi su wasal yinak!

3- Mêde ada du hoto naani čer hunã baranu nani! su wasal yinak!

*Aski
*Eberu
*Dunu

*Tûnni
*Borko
*Bôtu

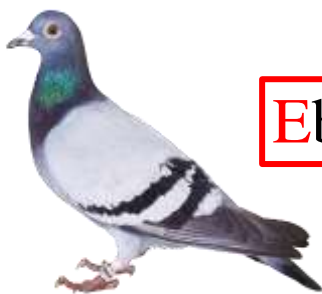

E

e

Dûski borru turo du eberu yeskiĩ tûri turo ôhurčini čîidi, li yagabi Ehedaa du tobur.

Eheda lôko eberu-ã čudurã, eberu lobdo migizi korã hanayi. Taa îyi yê šera yê če. Eberu-ã îyi-ĩ ni ča, šer-ã ni čubi, to koo di konnodo di yerči ôhuriči ted.

Eberu

Ešed

Edeĩ ereĩ yida

Eheta ešed yida

Edeĩ eredu čoŋ

Eheta edesuru čoŋ

Edeĩ ešed čuduru

Eheta eberu čuduru

Karanu!

Eberu → E/be/ru

Eredu → E/re/du

Belu → Be/lu

Edesuru → E/de/su/ru

Herde → Her/de

Ebere → E/be/re

1- Arba ada du arbi e baranu nani! su wasal yinak!

2- Hota-ã ada wô číkã du, mura du čer hunã du sodur e yidiĩ hi su wasal yinak!

3- Mêde ada du hoto naani čer hunã baranu nani su wasal yinak!

*Aski

*Eberu

*Dunu

*Tûnni

*Borko

*Eredu

Ê

ê

Ômuri turo Êdigei čindi, dudoba hunã turo-ã ni Êllel čindi, gudi-ĩ ni Êzimmi čindi. ŋgo dêi hunã lôko morčini muro hi su " Badaĩ nurã doba nurã labana nerdo" či. To yĩgal du Êdigei dudoba hunã ha čûsu du yida čĩ, čenu wudu ni čudurtú, lôko kara hundã ni karayundoo mura ha kunja čeni, êbe ni čeb čeni, tooni êre tûre čeb čeni. Doba-ã mura ni dômuri hundã ha budi čidaku, yunu muro čidaannó ko yogusudú.

Êzimbi

Êĩ

Êreziĩ Ênedi ted

Êreziĩ êĩ čuduru

Êreziĩ êgiši yida

Êllel êbi yida

Êllel êre čoob

Êllel êhereĩ barayini

2- Hota-ã ada wô ĉikã du, mura du ĉer hunã du sodur ê yidiĩ hi su wasal yinak!

3- Mêde ada du hoto naani ĉer hunã baranu nani! su wasal yinak!

*Tiri
*Êre
*Barbi

*Aski
*Tasu
*Êndemi

G

g

Dûski turo Gihinni yerči êriski tidei či.
Taa tedî čîidi tiri-ĩ su gibi bui turo yugur
če, gibi-ĩ du Gûkunni tobur čî čuduru.
Gûkunni Gihinni hi su korro če, " gibi a
du todur dômuri nurã " či.

Gihinni tedu ôzi durusu turo yûgurti
Gûkunni hi kusuyi če, taa muro hi kasčinu
gibi-ĩ du yigaã yodur.

Gûkunni konnodo di yigaã yugur, Gihinni
su "gibi a du todurumma hôrsondi" či.

Gumar

Gûni

Getiĩ gimiĩ yida

Gala goni barayini

Getiĩ gôni čuduru

Gala gûni čoŋ

Getiĩ Gubon ted

Gala gumar čuduru

Karanu!

Gûni → Gû/nî

Gumar → Gu/mar

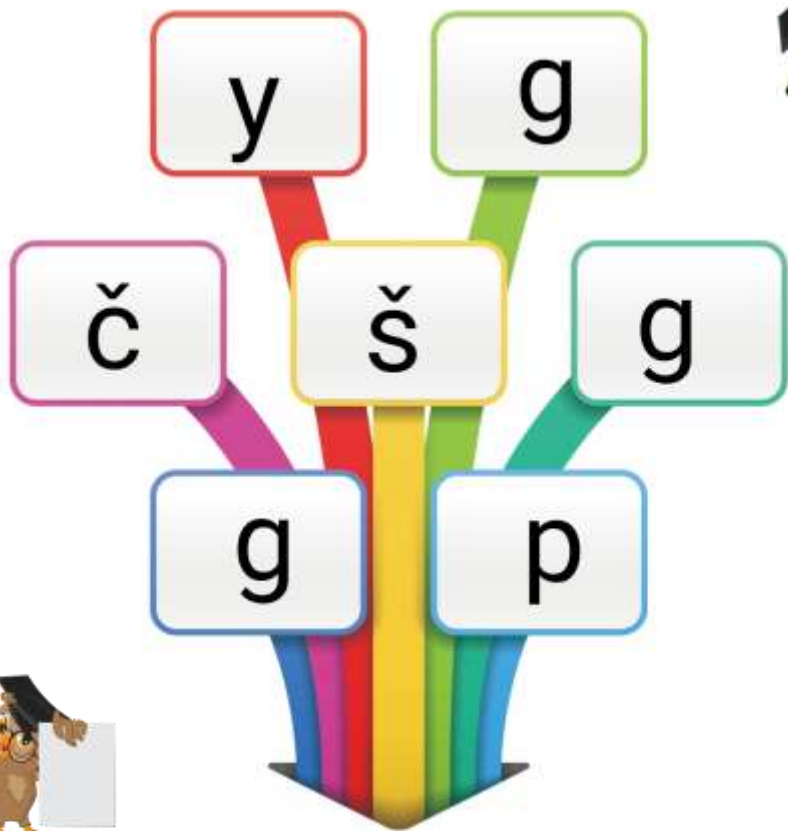
Agasu → A/ga/su

Duŋgu → Duŋ/gu

Gibi → Gi/bi

Hûrgiši → Hûr/gî/šî

1- Arba ada du arbi g baranu nani! su wasal yinak!

2- Hota-ã ada wô čîkã du, mura du čer hunã du sodur g yidiĩ hi su wasal yinak!

3- Mêde ada du hoto naani čer hunã baranu nani! su wasal yinak!

*Karahã
*Bulaši
*Gôdugodu

*Ormo
*Gimiĩ
*Gûni

H

h

Tumo turo Haĩ yê dôdoũ hunã Husariĩ yê yagabi-ĩ tũri ċĩkii di, tiri-ĩ hi sũgu-ã bũrigi hunã su aũ turo hosa nũre ċebĩ ċĩ ċuduruo. Haĩ yuhadi: dôdoũ yôo, hosu tũri turo kor yoburu maaru ni, sara yagabi ndurã du naarĩe baraniri ċi.

Husariĩ yuhadia du: budi gali, mura du gini hunã mũni-ĩ mauwo gali ċi.

Taa Haĩ tigiri hosu hunã ċeb ċoŋ, gaza hunã du ċĩi di yagabi-ĩ ċoŋu ted.

Hali

Hũrgiši

Hiler hur yida

Hõnniĩ hastia yida

Hiler hali ċoŋ

Hõnniĩ hosu ċoŋ

Hiler hanago ċuduru

Hõnniĩ hũrgiši ċuduru

Karanu!

Hali → Ha/li

Hôdi → Hô/dî

Ôhuri → Ô/hû/rî

Hosu → Ho/su

Hôli → Hô/lî

Dahu → Da/hu

1- Arba ada du arbi h baranu nani! su wasal yinak!

2- Hota-ã ada wô čîkã du, mura du čer
hunã du sodur h yidiĩ hi su wasal yinak!

3- Mêde ada du hoto naani čer hunã baranu
nani! su wasal yinak!

*Aski

*Eber

*Hur

*Hosu

*Borko

*Bôtu

I

i

Ize: abba yôo, imbi-ĩ tus dige, yesćini korã Injaiĩ hi mbo haduũ ni, sũgu-ã tedu imbi yũgurtoo gali.

Abba-ã Injaiĩ hi gũrusa ćenã muro, sũgu-ã yusu imbi kũrtu! ći.

Taa Injaiĩ sũgu-ã tedu imbi mbo barayindã yũgurtu, gũrus gapćinã ni abba-ã ha zapći će, abba-ã muro hi su gũrusa-ã yoob ni yusu yunu oor nuũ ćidaado guru yonći ći.

Illi

Imbi

Kallimi illi ćon
Kallimi irri ćuduru
Kallimi ai yida

Billige imbi ćon
Billige adibi ćuduru
Billige adizi yida

Karanu!

Illu → Il/li

Irru → Ir/ri

Imbi → Im/bi

Diri → Di/ri

Adibi → A/di/bi

Hidimili → Hi/di/mi/li

1- Arba ada du arbi i baranu nani! su wasal yinak!

2- Hota-ã ada wô čîkã du, mura du čer
hunã du sodur i yidiĩ hi su wasal yinak!

3- Mêde ada du hoto naani čer hunã baranu
nani! su wasal yinak!

*Imbi

*Eber

*Direnu

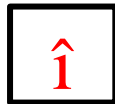

*Dobiĩ

*Borko

*Bôtu

Dûski turo Hîti hurkusu-ã du yugurdo,
lobtudo di bu yagabi-ĩ tigiri.

Lôko tigirii dudoũ hunã Bîti tîbi çûsu
çoburtu ni činaũ čenno čuduru. Taa Hîti
dudoũ hunã su lerčinã muro allahur
togusã sũgu-ã ted êbi tûri čeb če.

Îyi

Tîbi

Gîrki îyi barayini

Gîrki Tîge ted

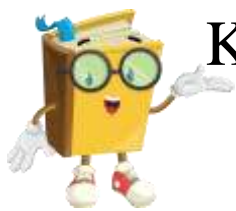
Gîrki zîņi čuduru

Tîrei tîbi çoburtu

Tîrei Lîbia ted

Tîrei kîzigiĩ čuduru

Karanu!

Îyi → Î/yî

Îmbi → Îm/bî

Tîbi → Tî/bî

Bîdi → Bî/dî

Lîbia → Lî/bîa

Bîdibidi → Bî/dî/bî/dî

1- Arba ada du arbi î baranu nani! su wasal yinak!

2- Hota-ã ada wô čîkã du, mura du čer hunã du sodur î yidiĩ hi su wasal yinak!

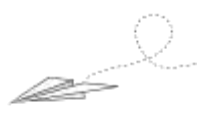
3- Mêde ada du hoto naani čer hunã baranu nani! su wasal yinak!

- *Aski
- *Hûrgiši
- *Dunu

- *Tîbi
- *Borko
- *Bôtu

Iṅaiĩ šiĩ hunã turo-ã čizeni sugoo,
logotori baradê ted, tigiri yuhadi: šiĩ
nurã laũ kubo bori di čĩĩ tiyizeni či. To
činã logotori šimmi layinã muro, suru
turo če, dogusu lôko nañê togusoo,
šimmi du yudok či. To koo di Iṅaiĩ
suru hunã čoṅã muro čuruũ ted.

Gatiĩ čeniĩ yida
Gatiĩ kîzigiĩ čoṅ
Gatiĩ ereĩ čuduru

Wuzaiĩ dobiĩ yida
Wuzaiĩ dîĩ barayini
Wuzaiĩ gimiĩ čuduru

K

k

Kalli yê torozo hunã Kêlleï yê karahada di karaga-ã du yugurkudo, yagabi-ĩ tûrri číkii di, yigannu ni ñili gali di čenî čî, tiri-ĩ hi su Kôsoi hi čuduruo, tusã muro hi karaha-ã su goyindu ni tiri hundã su tûri, Kôsoi ni budi konnodo, mbo mura ha hakinoó ere kor kuba hunã yê tûge hunã yê gunna ñili čubuddo, to yingal du mura ha tiri-ĩ su godundumma ni hôrsondi, MAAR ndurã barkanjuo či.

Karahaha

Kunjo

Kînniã karaha yida

Kundahiĩ kunjo yida

Kînniã kubu čoŋ

Kundahiĩ kunusu čoŋ

Kînniã kûdi čuduru

Kundahiĩ kuur čuduru

Karanu!

Karaha → Ka/ra/ha

Kunjo → Ku/njo

Kûmom → Kû/môm

Huski → Hus/ki

Kogoya → Ko/go/ya

Kubu → Du/nu

1- Arba ada du arbi k baranu nani! su wasal yinak!

2- Hota-ã ada wô číkã du, mura du čer hunã du sodur k yidiĩ hi su wasal yinak!

3- Mêde ada du hoto naani čer hunã baranu nani! su wasal yinak!

*Hur

*Eber

*Dunu

*Kubo

*Borko

*Kûmom

L

l

Lerde Leenu hu yuhadi: Leenu abba
eredu-ã du lîm çûsu kûrtu! či.

Leenu: yoo gali, lîma ndû kora barayini?
či.

Lerde: du tihaddo yugó, čîidi tuzoo kura
kibi dômuri nurã kalli-ĩ či.

Leenu mêdi çûsu bazã yĩngal du,
hawasčinno di eredu-ã du tigiri lîma
tuzoo yugubu yûgurti.

Lagarka

Lôĩ

Lemaĩ lôori yida

Lerdeĩ lamar yida

Lemaĩ lôĩ čoŋ

Lerdeĩ lîm čoŋ

Lemaĩ lôlondi čuduru

Lerdeĩ logotori čuduru

Karanu!

Lagarka → La/gar/ka

Lerti → Ler/ti

Adiba → A/di/ba

Lûli → Lû/lî

Lûgu → Lû/gû

Dunu → Du/nu

1- Arba ada du arbi 1 baranu nani! su wasal yinak!

2- Hota-ã ada wô číkã du, mura du čer hunã du sodur l yidiĩ hi su wasal yinak!

3- Mêde ada du hoto naani čer hunã baranu nani! su wasal yinak!

*Dunu
*Eberu
*Lûgu

*Tûnni
*Logotori
*Eredu

M

m

Môido dobiĩ kalli, yagabi hundã du gunna muro garsu, dogusu naani yerči lôko dômure hunã yê dudoba hunã yê kûri čiti čikoo malaha du tûmnjini.

Ada-ã ni muro hi dêi hundu ko di čudurti, muro ni ada-ã ha gali di yidaã čî, muro ada-ã lôko yuna zunda yogusudoo mannu, mura ha su mêde wuda ni yuhadú, čĩĩ gunna ko hunã du mêdi čûsu borsu yuguri, tohi yĩngal du ada-ã gunna čidaku.

Mûši

Muĩ

Maide muĩ yida

Makaiĩ mi yida

Maide morto čoŋ

Makaiĩ malaha čoŋ

Maide masku čuduru

Makaiĩ mišenu čuduru

Karanu!

Madu → Ma/du

Mahanu → Ma/ha/nu

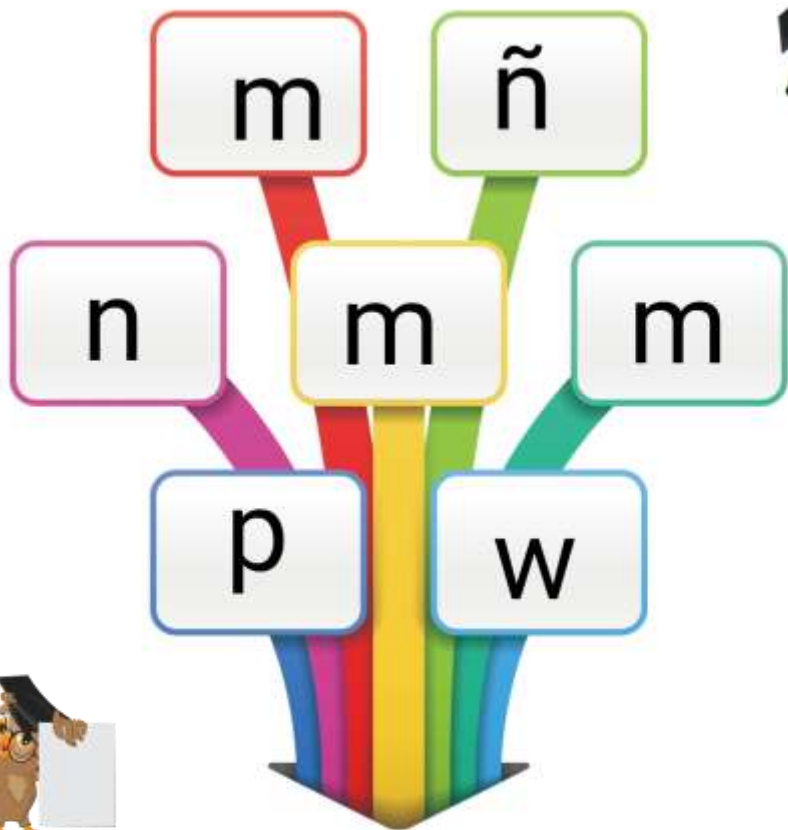
Tumo → Tu/mo

Mêdi → Mê/dî

Muro → Mu/ro

Numo → Nu/mo

1- Arba ada du arbi m baranu nani! su wasal yinak!

2- Hota-ã ada wô číkã du, mura du čer hunã du sodur m yidiĩ su wasal yinak!

3- Mède ada du hoto naani čer hunã baranu nani! su wasal yinak!

*Môni
*Tiri
*Duŋgu

*Tûnni
*Borko
*Mahanu

N

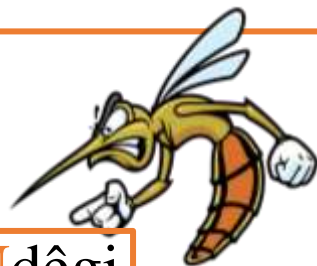
n

Nôkuriĩ ŋgo lôko karaga-ã karayinî čïidi yunu turo budi yuhadi: tani zogo lôko gibediyinoo logotor tudogusi čini. To yĩngal du kara hunã gali di karayinu ni, yogusi wêtige hunã ni čoŋ, to di bu yiga tedu karayi.

Beni tîbimma hunu huroyinno, du anna-ã ha sura čeni, wor turo beni ŋgirši ôwonni yuhadi: yunu kandamanummo su ŋginno yugó čini.

Nûr

Ndêgi

Nôkur nûgurbi yida

Nokiĩ nubui yida

Nôkur nûr čoŋ

Nokiĩ numo čoŋ

Nôkur nahar čuduru

Nokiĩ ndêgi čuduru

Karanu!

Ndêgi → Ndê/gî

Numo → Nu/mo

Šidenu → Ši/de/nu

Naharka → Na//har/ka

Ndeyidi → Nde/yi/di

Nuro → Nu/ro

1- Arba ada du arbi n baranu nani! su wasal yinak!

2- Hota-ã ada wô číkã du, mura du čer hunã du sodur n yidiĩ hi su wasal yinak!

3- Mêde ada du hoto naani čer hunã baranu nani! su wasal yinak!

*Numo
*Kûdi
*Dunu

*Tûnni
*Borko
*Dunu

NJ

nj

Kanjiĩ yê ômuri hunã Bezeĩ yê dûski turo sũgu-ã tũri, anja êske čepĩe yĩngal du. Mura dugusa du yagabi hundã ŋgo-ã yusopu ni yagabi êski čep čõŋgu, yagabi êski-ĩ du anja êske čõŋgiã du čũo, Kanjiĩ ni budi konnodo, muro sũgu-ã tedu anja čoobi budi čidaũ, Bezeĩ ni muro hi yunu tũri durummo gunna yõŋ činno.

NJasti

Hunjal

Herrenji hunjal yida ni? - Ũu, yida.

Herrenji anja yida ni? - Ũ-ú, yidanú.

Karanu!

NJasti → NJas/ti

Hunjal → Hu/njal

Anja → A/nja

NJagabti → NJa/gab/ti

NJoko → NJo/ko

NJorru → NJor/ru

1- Arba ada du arbi nj baranu nani! su wasal yinak!

2- Hota-ã ada wô číkã du, mura du čer
hunã du sodur nj yidiĩ hi su wasal yinak!

3- Mêde ada du hoto naani čer hunã baranu
nani! su wasal yinak!

*Dunu
*Tasu
*Njasti

*Anja
*Hunjal
*NJoko

Ñ

ñ

Ñabudur turo ŋgo čî, tûgohu yerčinoo
gunna ña hunã čoob tedu hiliyini. Ña
hunã huski hunu ŋgo ači ayî hunu
yusobu čenno, ña tada ha yuũ hundã
ni čagi, yîni hundã ni čubi, guru ni
čebu ni gûrusa-ã du yunu čidaado
guru čoŋi.

Ñê

Ñabudur

Ñabudur-ã ñê yida ni? - Ũu, yida.

Ñabudur-ã duŋga yida ni? - Ũ-ú, yidanú.

Karanu!

Ñabudur → Ña/bu/dur

Ñañi → Ña/ñi

Wañam → Wa/ñam

Ñambi → Ñam/bi

1- Arba ada du arbi ñ baranu nani! su wasal yinak!

2- Hota-ã ada wô čîkã du, mura du čer hunã du sodur ñ yidiĩ hi su wasal yinak!

3- Mêde ada du hoto naani čer hunã baranu nani! su wasal yinak!

*Diri
*Kubo
*Wañam

*Ñabudur
*Yidi
*Tasu

N

ŋ

Niliĩ tumo turo hurkusu-ã du yugurdo, bî-ĩ ni ŋili gali di čenî čî, muro ni karahado gunú, têksi garčini hakti čed, ŋili-ĩ muro hi gali di čôŋ, kayumma hunã ni gunna nobčuo.

To koo di čîi di kunu bozaã binni hunã Iŋaiĩ karahado yuguru tiri kanjinî čîidi muro hi čuduru, su tigiri tus ni, binni hunã ha goyi kôi barayinî čîi tûku činak.

Naŋara

Nili

Mbo ŋili čenu ni? - Ũu, če.

Iŋaiĩ naŋara yida ni? - Ũ-ú, yidanú.

Iŋaiĩ zîŋ čudur ni? - Ũu, čudur.

Karanu!

Naɗara → Na/ɗa/ra

Ŋgišeda → Ŋgišeda

Ŋûloori → Ŋû/lôô/rî

Zîŋi → Zî/ŋî

Ŋgozu → Ŋgo/zu

Duŋgu → Duŋ/gu

1- Arba ada du arbi ŋ baranu nani! su wasal yinak!

2- Hota-ã ada wô čîkã du, mura du čer hunã du sodur ŋ yidiĩ hi su wasal yinak!

3- Mêde ada du hoto naani čer hunã baranu nani! su wasal yinak!

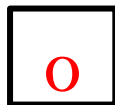

- *Eberu
- *Madu
- *Zîŋi

- *Hosu
- *Dunġu
- *Kûdi

Aũ turo ŋgo čî čer hunã Londo čindi,
 lôko turo odo hunu hakinu sugoo, taa
 adibi hunã Nokiĩ hi sôorči, čer ndî
 yenduroo gali či. Adimmi yuhadia du
 tani ŋgo dômuri nurã morčínã ha su
 dunurîe baraniri ni, dizi-ĩ hunã bûgudi
 bigize nurã ko kinedo ni, wor ni, ômuri
 ŋgišado togušîe baraniri či.
 To koo di ômuri hunã četu čer-ã su
 tigirdu ni, odi-ĩ hi su čer Ollobodu čeuo.

Ormo

Ogo

Okoriĩ obudo yida

Dobiido odo yida

Okoriĩ onuro čoŋ

Anasa ohuro čoŋ

Okoriĩ ormo čuduru

Anasa ogo čuduru

Karanu!

Ormo → Or/mo

Obudo → O/bu/do

Borko → Bor/ko

Ohogo → O/ho/go

Torozo → To/ro/zo

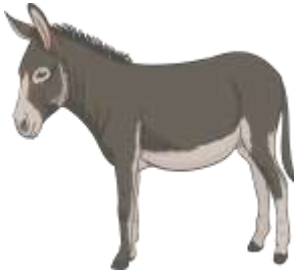
Ohuro → O/hu/ro

1- Arba ada du arbi o baranu nani! su wasal yinak!

2- Hota-ã ada wô čîkã du, mura du čer hunã du sodur o yidiĩ hi su wasal yinak!

3- Mêde ada du hoto naani čer hunã baranu nani! su wasal yinak!

*Aski
*Ormo
*Obo

*Oki
*Ogo
*Dûguli

Ôbukunu lôko turo ônuri-ĩ kolã abi-yodurĩ
 čĩ sugoo, ôbubu turo čudur. Ôbubu-ã ha
 kuba maaru ni êzimbi hunã yari čĩ tuņos.
 To čĩ tuņosu kuba marĩe čĩ yerči ôbubu-ã
 lau tigrĩ čĩdi binni hunã Ômuriĩ korro če,
 ôbubu-ã kuba lanuú! čĩ, lanuwo agasu
 hunã du njubu ni, ôyodi hunã kusar numa
 du yudoĩ ni, kusar kizenu yogusu njeni čĩ.
 To činã Ôbukunu tĩrizi di ôbubu-ã yusobã
 muro tedu abi hunã lau dahu če.

Ôbubu

Ôwuri

Ôuya ôsurdo yida

Ôuwo ôzi yida

Ôuya ôdiri čoņ

Ôuwo ôrkiĩ čoņ

Ôuya ôbubu čuduru

Ôuwo ôwuri čuduru

Karanu!

Ôbubu → Ô/bû/bû

Ôzumuri → Ô/zû/mû/rî

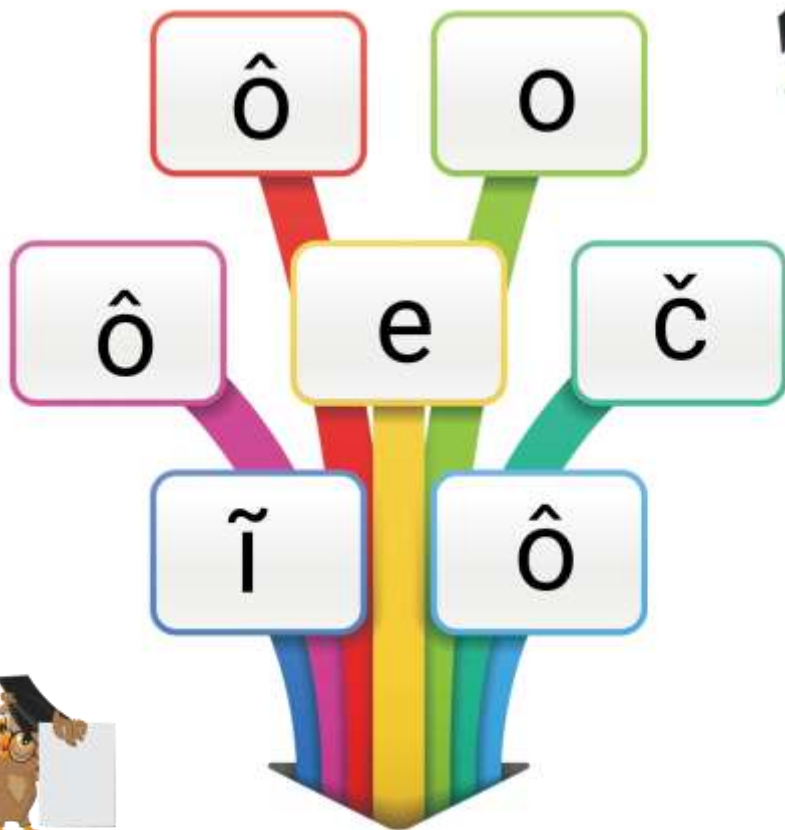
Dômuri → Dô/mû/rî

Ôdiri → Ô/dî/rî

Môgo → Mô/gô

Ôguri → Ô/gû/rî

1- Arba ada du arbi ô baranu nani! su wasal yinak!

2- Hota-ã ada wô ċikã du, mura du ċer
hunã du sodur ô yidiĩ hi su wasal yinak!

3- Mêde ada du hoto naani ċer hunã baranu
nani! su wasal yinak!

*Môni

*Tiri

*Ôdiri

*Ĉoto

*Ôzumuri

*Ogo

P

p

Haide: Eheda yôo lanu! popur tûri to
lanu! budi tûri nuu? či

Eheda: ãu yire budi tûri, oor nurã du
mbo haki salanirê koo daaru či.

Haida: tani mannu, ôwonni mbo ndûrtu
hunã ko hañuroo daaru či.

Ehede: ha ha ha, to de doũ čidaannó či
ni? či

Popur

Amma yusobu ted ➔ Anna-ã yusopu tûri
Amma anja čebu čoob ➔ Anna-ã anja čebu
čoobo

Tani nañara babar ➔ Tanda nañara bapar

Karanu!

Popur → Po/pur

Papati → Pa/pa/ti

Pûpurti → Pû/pûr/tî

Pamba → Pam/ba

Hopuso → Ho/pu/so

Ndopi → Ndo/pi

1- Arba ada du arbi p baranu nani! su wasal yinak!

2- Mède-ã ada wô čîkã du, mura du čer
hunã du sodur p yidiĩ hi su wasal yinak!

Papati Babiri Pamba

Poĩ Pûpurti Barbi

Tasu Čabu Hopuso

Herde: Turkiĩ yôo, barrani êski
baraniri či.

Turkiĩ: to ŋgo gubuddi-ĩ ndo? či.

Herde: gubuddi-ĩ sũri čubi, to yĩŋgal
du gudi êski maarĩã tĩyi či.

Turkiĩ: yoo gali, ŋgozu allahur lukuru
makiri či.

Barrani

Eber

Ardia eber yida

Ardia eredu čoŋ

Ardia aram čuduru

Bĩrei diri yida

Bĩrei barrani čoŋ

Bĩrei arru čuduru

Karanu!

Barrani → Bar/ra/ni | Eredu → E/re/du

Araᅇga → A/raᅇ/ga | Muro → Mu/ro

Diri → Di/ri

Orko → Or/ko

1- Arba ada du arbi r baranu nani! su wasal yinak!

2- Hota-ã ada wô číkã du, mura du čer hunã du sodur r yidiĩ hi su wasal yinak!

3- Mêde ada du hoto naani čer hunã baranu nani! su wasal yinak!

*So
*Tiri
*Naņara

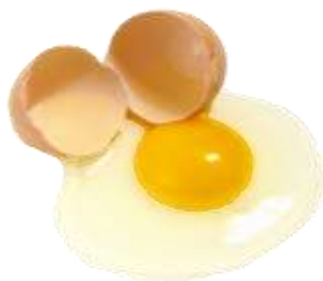
*Tũnni
*Čoto
*Ôdiri

S

S

Sukaĩ dũski turo ômuri hunã Sugudu četu wô numi-ĩ wũdurdo ted, tedĩ čĩidi tiri-ĩ hi su surago čudur, taa ômuri hunã ha yuhadi: sura nuã kumma baranĩ njĩ yobuũ ni? či. Sugudu yuhadi: ũ-ú, haki yoburdo yugó či. Taa suragi-ĩ tigirdu ni surado du čĩi hi suru barayindĩ čũkã yuhatã muro suru hundã čoopu tũri.

Suli

Sura

Sukoya saardu yida

Suka saba yida

Sukoya suru čoŋ

Suka suli čoŋ

Sukoya sũmuri čuduru

Suka susu čuduru

Karanu!

Suli → Su/li

Tasu → Ta/su

Sagahanu → Sa/ga/ha/nu

Sura → Su/ra

Sarti → Sar/ti

Sôlli → Sôl/lî

1- Arba ada du arbi s baranu nani! su wasal yinak!

2- Hota-ã ada wô číkã du, mura du čer hunã du sodur s yidiĩ hi su wasal yinak!

3- Mêde ada du hoto naani čer hunã baranu nani! su wasal yinak!

*So
*Tiri
*Adibi

*Tûnni
*Borko
*Sûmure

Š

š

Šuha: Šidei yôo, yîri šahi a yôn ni wal-yodur či.

Šidei: yoo, šahi du čĩ wobčinno yee ndî? či.

Šuha: wobčinno dige, a gunna bî-ĩ šêgido yĩŋgal du yogusi či.

Taa Šidei ted dômuri hunã ha šahi wol-yoduru če, Šuha yuhadia du: hôrsondi dudoũ nurã či.

Šidenu

Šiĩ

Šahaĩ šer yida

Šeitireiĩ šiĩ yida

Šahaĩ šahi čoŋ

Šeitireiĩ šer čoŋ

Šahaĩ šaši čuduru

Šeitireiĩ šidenu čuduru

Karanu!

Šidenu → Ši/de/nu

Šerti → Šer/ti

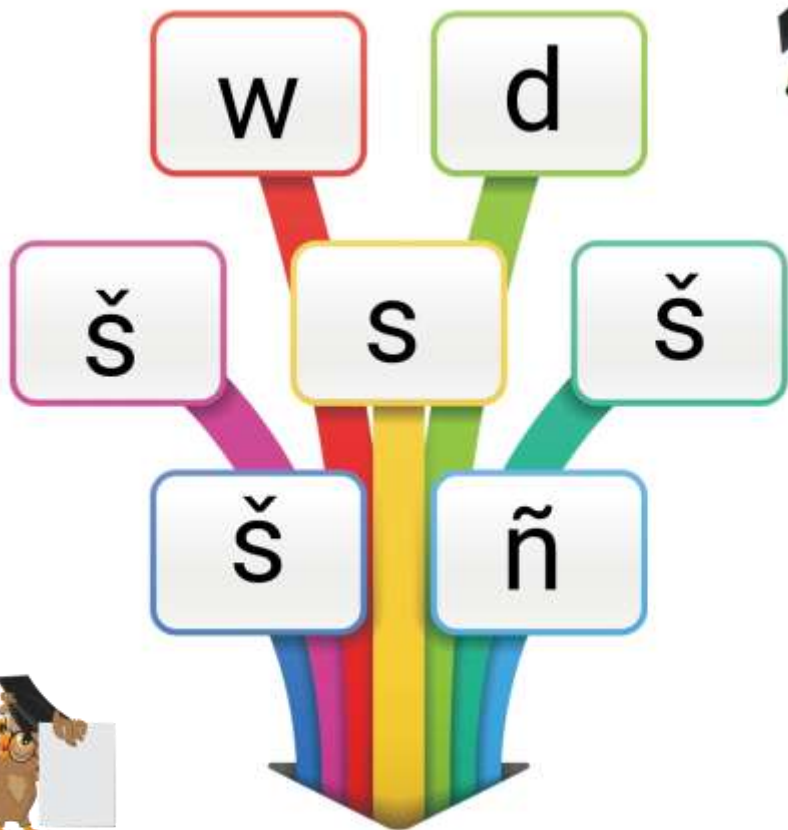
Tošiĩ → To/šiĩ

Šêgi → Šê/gî

Kôšiĩ → Kô/šiĩ

Šîdira → Šî/dî/ra

1- Arba ada du arbi š baranu nani! su wasal yinak!

2- Hota-ã ada wô číkã du, mura du čer hunã du sodur š yidiĩ hi su wasal yinak!

3- Mêde ada du hoto naani čer hunã baranu nani! su wasal yinak!

*Aši
*Turki
*Dahu

*Dûguli
*Tasu
*Šer

T

t

Yagabi ndurã du tûnni durusu tadar,
 ɲgo abba nurã Tôriĩ duyinno, borru
 togusoo gunna lôko tûnne-ã bapoo,
 yuũ dûii-ĩ četu buri či, binni Tûka
 tuyuhaduã koo tûnni-ĩ du amba budi
 bui čî či, du bîtemina ni yida, guri-ĩ
 laũ ni ambado, toi yingal du tani tûnni
 ndurã budi daaru či.

Turki

Tûnne

Tarsaĩ terdeba yida

Tarsaĩ tûnni čoɲ

Tarsaĩ turki čuduru

Tîrei tasu yida

Tîrei tîbi čoɲ

Tîrei têski čuduru

Karanu!

Turki → Tur/ki

Tudaga → Tu/da/ga

Sarti → Sar/ti

Tûnni → Tûn/nî

Bôtu → Bô/tû

Turo → Tu/ro

1- Arba ada du arbi t baranu nani! su wasal yinak!

2- Hota-ã ada wô čîkã du, mura du čer
hunã du sodur t yidiĩ hi su wasal yinak!

3- Mêde ada du hoto naani čer hunã baranu
nani! su wasal yinak!

*Môni

*Tîbi

*Adibi

*Čoto

*Kiši

*Ôtu

U

u

Sugudu: čer numo wuna odo nura? či.

- Čer nurã Kundugaĩ tiyindi či.

Sugudu: čer numa budi tûri, lertiya, či.

Kundugaĩ: hõrsondi, anna-ã gunna yunu a tuyuhati, čer numa budi tûri čindi, čêne laba nurã mannu tuyuhati čer numa budi tûri, tunda gunna mbo čer numa ko taduroo dakuru čindi, tani mannu čer nurã budi daaru či.

KubuMuĩ

Bugar guro yida

Bugar hunjal čoŋ

Bugar dunu čuduru

Suka kubu yida

Suka bulu čoŋ

Suka čudo čuduru

Karanu!

Madu → Ma/du

Yurusu → Yu/ru/su

Tumo → Tu/mo

Bulaši → Bu/la/ši

Muro → Mu/ro

Numo → Nu/mo

1- Arba ada du arbi u baranu nani! su wasal yinak!

2- Hota-ã ada wô číkã du, mura du čer hunã du sodur u yidiĩ hi su wasal yinak!

3- Mêde ada du hoto naani čer hunã baranu nani! su wasal yinak!

*Ormo
*Turki
*Dunġu

*Dunu
*Aski
*Eberu

Ū

û

Dûguli-ĩ widenu turo hi bokinî čĩidi, ormi-ĩ su yuguru ni yuhadia du: garndu! garndu! čĩ, nura woša ni? Dûski nani a muro ko di, nuro turo gudi hi bokini, gudi-ĩ ni čai, yunu a numa tuzi? čĩ, ormi-ĩ mêde ta yuhadi gunna dûguli-ĩ gali di šiĩ činaĩ čĩidi, lôko mêdi-ĩ tuzaã layinoo widenu-ã yugó, mbo eneũ du čaã teddo, ormi-ĩ lôko to čuduruã hôrumnjinu ni čaã tedĩã čĩi di, dûguli-ĩ muro hi kubo čoŋ, gali di yudob, šĩgei ko numa du wor čuruk čĩndu tubazoo đuri čĩ.

Ūm

Dûguli

Gûkunni hûrgiši yida

Sûŋgiĩ kûdi yida

Gûkunni lûgu čoŋ

Sûŋgiĩ nûr čoŋ

Gûkunni mûši čuduru

Sûŋgiĩ sûmuri čuduru

Karanu!

Dûguli → Dû/gû/lî

Kûdi → Kû/dî

Sûmuri → Sû/mû/rî

Bûri → Bû/rî

Dûgugu → Dû/gû/gû

Bûni → Bû/nî

1- Arba ada du arbi û baranu nani! su wasal yinak!

2- Hota-ã ada wô ĉikã du, mura du ĉer hunã du sodur û yidiĩ hi su wasal yinak!

3- Mêde ada du hoto naani ĉer hunã baranu nani! su wasal yinak!

*Lûgu
*Tiri
*Adibi

*Kûdi
*Mûši
*Mahanu

Ū

ũ

Gede yagabi hundã du ôroze budi yido, ôroze-ã du yuroũ turo čî muro budi čida, yuomma ŋgo dudoũ hunã Kûrtiĩ muro hi čenno, yagabi hundã du ôroze munda yidadu yĩŋgal du, guru ni čepi, guru ni čitu yîni hundã čepi, yumma-ã ni du čepu ni čepi, čadu ni čadi, Gede ni yumma-ã gunna du yuũ nêe budi čidaã.

Yuũ

Yuroũ

Marda soũ yida
Marda yuũ čoŋ

Marda doũ yida
Marda yuroũ čuduru

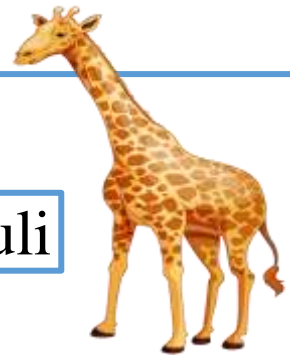
Wordugu yê dudoũ hunã Wuzaiĩ yê wurda
 hundã četu ôrozego tũrru, lôko tigirdã du
 wuli durusu turo čuduro, Wuzaiĩ kunu
 abusči, hanayinú anna čubi čini, taa
 Wordugu abuzuú či, a anna čubú dige či.
 Wuzaiĩ lôko to bazã wuli su nerkeyi, so
 hunã kunu salayi layinã yunu dê čido
 yugonnó kora hanayi.

To di bu ôrozega-ã tigi-roo gunna wuli-ĩ hi
 tigiri layini, oor hunã ŋgo-ã ko gunú, nũ
 čidaado togus.

Wasal

Wuli

Wuše: wasal a ndĩ abba? - A wasal Tũbuu.

Wuše: wasal a budi tũri, kõi tigiri gunna du
 kidenjiri.

Karanu!

Widenu → Wi/de/nu

Wonno → Won/no

Wêtige → Wê/tî/gê

Wuli → Wu/li

Weke → We/ke

Wele → We/le

1- Arba ada du arbi w baranu nani! su wasal yinak!

2- Hota-ã ada wô číkã du, mura du čer hunã du sodur w yidiĩ hi su wasal yinak!

3- Mêde ada du hoto naani čer hunã baranu nani! su wasal yinak!

*Kubu
*Wonno
*Diri

*Wûni
*Ormo
*Widenu

Y

y

Yosko yagabi hunã du yidi tûri turo yida, yidi to ŋgo numi-ĩ yigannu du yûgurtu duyinno, aũ yagabi hunã tigiri gunna yidi tûri a ŋгаа maaũ? čini. Muro yida-ã budi čidaã, yagabi-ĩ du yida guda mannu yida, hočinaã gunna îyi čeni, muro yuhadia du: yida-ã ôksayin bui yido čini, ôksayin-ã njenoo karbun-ã čoŋi čini. Tohi yinŋal du yida-ã gali di yidaã čî.

Yaba

Yumar

Yandiĩ yagabi yida

Yîkei yaba yida

Yandiĩ yidi čoŋ

Yîkei yalla čoŋ

Yandiĩ yumar čuduru

Yîkei yari čuduru

Karanu!

Yaba → Yaba

Yumar → Yu/mar

Yagabi → Ya/ga/bi

Yesku → Yes/ku

Yeski → Yes/ki

Yêski → Yê/s/kî

1- Arba ada du arbi y baranu nani! su wasal yinak!

2- Hota-ã ada wô číkã du, mura du čer hunã du sodur y yidiĩ hi su wasal yinak!

3- Mêde ada du hoto naani čer hunã baranu nani! su wasal yinak!

*Tiri
*Yagabi
*Karaha

*Yesku
*Čuu
*Madu

Z

z

Zenne zia baradîe yinğal du ayî hunã
 četu sîgu-ã ted. Sîgu-ã tigiri du zia
 yeska yê zuda yê čoob.

Ayî hunã yuhadi: zia nuã budi tûre
 dobiĩ nurã či.

Zenne konnodo di yagabi-ĩ zabtu.

Zida

Zia

Zenne zia yida

Zenne Zala ted

Zenne zida čoob

Zenne zigirči čoņ

Zenne zugur čuduru

Zenne zîņi čuduru

Karanu!

Zugur → Zugur

Zûzuro → Zû/zû/rô

Tezer → Te/zer

Zida → Zi/da

Zudu → Zu/du

Zala → Za/la

1- Arba ada du arbi z baranu nani! ortoši di kûrunu!

2- Hota-ã ada wô čîkã du, mura du čer hunã du sodur z yidiĩ hi ortoši di kûrunu!

3- Mêde ada du hoto naani čer hunã baranu nani! ortoši di kûrunu!

*Eber
*Zîņi
*Turki

*Kubu
*Wonno
*Zugur

Ndogudka-ã

Hûugo

Turo

Čû

Ôguzuu

Tuzoo

Hoo

Dîsee

Tûdusu

Yusu

Yîsii

Murdom

Tudaga-ã: Tûgi yagabi gubuddii-ĩ

Zûzuro hanadi Tudagaa-ã

©Yaabi anna saharaa-ã

Murzug - Lîbia

Tûgi a hi karandumma hôrsondi

Ĉûsu du!

Yaabi anna saharaa-ã

Yaabi anna saharaa-ã

www.facebook.com/yaabi.anna.saharaa

Armkolu st, Murzuq, Libya

